

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1939 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa befattningshavare vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall m. m.

I en till riksdagen avlåten, den 21 april 1939 dagtecknad proposition nr 281, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta

att direktören för skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall Olof Fryklund skall från och med tidpunkten för statens övertagande av egendomen Hall uppföras å indragningsstat under elfte huvudtiteln med åtnjutande av lön till belopp av 7,140 kronor för år, varå skall utgå dyrtidstillägg, beräknat enligt grunder, som för närvarande gälla för befattningshavare vid statens nyreglerade verk med avlöning å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet;

att Fryklund skall vara pliktig att efter Kungl. Maj:ts bestämmande mottaga befattning i statens tjänst mot åtnjutande av avlöning, som icke understiger den för befattningshavare i statens tjänst med placering i 26 löneklassen å respektive ort utgående avlöningen, ävensom, om han efter överflyttningen till indragningsstat erhåller anställning i statens tjänst — däri inbegripet tjänstgöring hos riksdagen eller dess verk — eller hos landsting eller kommun, helt eller delvis frånträda avlöningsförmånerna å indragningsstaten;

att Fryklund må efter överförandet å indragningsstat bibehållas vid sin delaktighet i statens pensionsanstalt, därvid staten skall inträda såsom huvudman, varom förmåles i pensionsanstaltens reglemente;

att följande anställningshavare vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall, nämligen jordbruksförmannen Richard Jonas Samuel Melin, gårdssnickaren Johan Hjalmar Larsson, chauffören och stalldrängen Karl Svanström, sömmerskan Aina Susanna Hallén, förmannen Karl Viktor Karlsson, skomakarförmannen Karl Ejnar Emanuel Samuelsson och trädgårdsmästaren Sven Gustaf Karlsson, må från och med dagen näst efter den, varunder de i samband med statens övertagande av egendomen Hall lämna sin anställning, under återstående livstiden från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära årliga pensioner med följande belopp, nämligen Melin 1.284 kronor, Larsson 1,008 kronor, Svanström 1,236 kronor, Aina Susanna

Hallén 600 kronor, Karl Viktor Karlsson 1,448 kronor, Samuelsson 1,320 kronor och Sven Gustaf Karlsson 1,716 kronor;

att sjuksköterskan vid omförmälda skyddshem Ida Amalia Nilsson Eliasson må från och med dagen näst efter den, varunder hon i samband med statens övertagande av egendomen Hall lämnar sin anställning, under återstående livstiden från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1,560 kronor, med skyldighet för henne att å pensionen vidkännas avdrag för den pension, som framdeles kan bliva henne tillerkänd från statens pensionsanstalt;

att pensioner och understöd till belopp av sammanlagt 2,000 kronor för år, som av föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för återstående livstiden tillförsäkrats vissa förutvarande befattningshavare eller efterlevande till befattningshavare vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall, må från och med tidpunkten för statens övertagande av egendomen Hall till vederbörande utgå från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m., skolandet dyrtidstillägg icke utbetalas å ifrågavarande pensioner och understöd;

samt att förre läraren vid förenämnda skyddshem Johan Emil Holmén's änka Maria Elisabet Holmén, född Eriksson, må från och med tidpunkten för statens övertagande av egendomen Hall under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 700 kronor, varå dyrtidstillägg icke skall utgå.

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

I enlighet med förslag i proposition nr 220 till 1938 års riksdag beslöt riksdagen (skrivelse nr 291), att den av föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina ägda egendomen Hall, som hittills under benämningen åkerbrukskolonien Hall använts såsom skyddshem för själsligt abnorma eller kroppsligt sjuka gossar och ynglingar, skulle förvärfvas för statsverkets räkning samt att å egendomen skulle i huvudsaklig överensstämmelse med ett av fångvårdsstyrelsen framlagt förslag uppföras en säkerhetsanstalt för förvarade och internerade samt ny sinnessjukavdelning inom fångvården. Fångvårdens övertagande av egendomen Hall har beräknats kunna äga rum tidigast den 1 januari 1940.

I samband med statens övertagande av egendomen Hall har, såsom av nämnda proposition framgår, även behandlats frågan om anställningsförhållandena för den därstädes för närvarande anställda personalen. De för utredning rörande omförmälda skyddshem inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga (1936 års Hallutredning) anförde härutinnan i ett den 10 december 1937 avgivet betänkande bland annat följande:

Av den vid Hall mera fast knutna personalen syntes — frånsett direktören, beträffande vilken de sakkunniga framlade särskilt förslag — samtliga

befattningshavare utom sex med stor sannolikhet kunna beredas fortsatt anställning inom här föreliggande vårdområden. De nämnda sex befattningshavarna skulle vid tiden för upphörandet av föreningens verksamhet å Hall befinna sig i en ålder av 57—60 år och kunna åberopa 17—26 tjänstår. Skäligheten syntes bjuda, att staten, för den händelse de icke kunde i fortsättningen utnyttjas, beviljade dem pensioner till lämpliga belopp. Den totala årliga kostnaden härför kunde beräknas till 9,000 kronor för år.

Vidkommande direktören funne Hallutredningen det icke kunna med säkerhet bedömas, huruvida lämplig anställning kunde beredas honom, samt ansåge sig nödsakad räkna med möjligheten att så icke skulle bliva fallet och att han borde överföras å indragningsstat. I analogi med vad som skett i andra liknande fall förutsatte de sakkunniga, att statsbidrag skulle utgå till hans lön å indragningsstat.

Till f. d. befattningshavare eller efterlevande till befattningshavare vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall utginge för det dåvarande pensioner och understöd till ett sammanlagt belopp av 2,000 kronor för år. Hallutredningen tillstyrkte, att statsverket efter åkerbrukskoloniens nedläggande påtoge sig dessa utgifter.

I berörda skrivelse anförde 1938 års riksdag i fråga om villkoren för statens övertagande av Hallegendomen bland annat, att det syntes riksdagen skäligt, att staten övertogte ansvaret för pensionering m. m. av sådan till anstalten mera fast knuten personal, som icke kunde beredas fortsatt anställning inom skyddshemsverksamheten, sinnesslövråden eller fångvråden, ävensom för redan utgående pensioner eller understöd från Hallföreningen.

I anslutning till vad sålunda förekommit har styrelsen för föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina (här benämnd Hallstyrelsen) i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse av den 30 september 1938 framhållit i huvudsak följande:

Vid skyddshemmet finnes för närvarande anställda tillhoppa 47 befattningshavare. Av dessa vore 28 att anse såsom mera fast anställd personal. Enligt Hallutredningens betänkande skulle av ifrågavarande 28 befattningshavare direktören Olof Fryklund uppföras å indragningsstat, varjämte sex befattningshavare, födda något av åren 1879—1882, skulle, för den händelse dessa befattningshavare icke kunde i fortsättningen utnyttjas, erhålla pensioner till lämpligt belopp. Ifrågavarande sex befattningshavare vore jordbruksförmannen Richard Jonas Samuel Melin, gårdssnickaren Johan Hjalmar Larsson, chauffören och stalldrängen Karl Svanström, sömmerskan Aina Susanna Hallén, förmannen Karl Viktor Karlsson och skomakareförmannen Karl Ejnar Emanuel Samuelsson.

Samtidigt som styrelsen tillstyrkte de av Hallutredningen föreslagna åtgärderna beträffande omförmälda sju befattningshavare, ville styrelsen hemställa, att pension måtte beredas ytterligare två befattningshavare, nämligen trädgårdsmästaren Sven Gustaf Karlsson och sjuksköterskan Ida Amalia Nilsson Eliasson.

Statskontoret har anført i huvudsak följande:

Vidkommande den nuvarande direktören å Hall, Olof Fryklund, syntes lönen å indragningsstaten böra angivas till det belopp, varmed statsbidrag till avlöningen åt direktören för närvarande utginge, eller 7,140 kronor. Vidare torde i enlighet med vad som gällde för befattningshavare i statens tjänst,

som åtnjöte avlöning på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet, det procentuella dyrtidstillägget böra minskas till hälften. Det syntes lämpligt, att statsverket efter Fryklunds överförande å indragningsstat övertog den på huvudmannen belöpande andelen av den årliga pensionsavgiften.

Beträffande förslaget om beredande av pensioner åt de sex befattningshavare, vilka innefattades i det i propositionen nr 220/1938 gjorda uttalandet i fråga om pensionering av vissa befattningshavare i samband med statens övertagande av egendomen Hall, hade statskontoret med hänsyn till den i ärendet förebragta utredningen icke något att erinra mot att pension av statsmedel bereddessa dessa befattningshavare. Enligt statskontorets mening torde i dessa fall skäligen böra tillämpas ett pensionsunderlag, motsvarande två tredjedelar av den angivna medellönen. Med denna utgångspunkt torde pensionerna böra i huvudsak beräknas i förhållande till det av vederbörande innehavda antalet tjänstår, varjämte avdrag torde böra ske med 10 procent med hänsyn till att vederbörande icke haft att erlægga pensionsavgifter eller vidkännas pensionsavdrag. De pensionsbelopp, som härigenom erhöles, torde emellertid i vissa fall bliva lägre än vad som kunde anses skäligt. Man torde nämligen vara berättigad antaga att, därest egendomen icke övertagits av staten, samtliga ifrågavarande befattningshavare fått kvarstå å sina befattningar intill 60-årsåldern, varigenom de tre yngsta av dem, nämligen Hallén, K. V. Karlsson och Samuelsson, skulle vid avgången kunnat räkna med ett större antal tjänstår än vad de innehade vid skyddshemsverksamhetens nedläggande. Vid nu angivna förhållande syntes det statskontoret skäligt, att pensionsbeloppen för de nämnda tre befattningshavarna finge undergå någon jämkning uppåt. Såsom lämplig förhöjning ville statskontoret därvid föreslå för Hallén 50 kronor, för K. V. Karlsson 100 kronor samt för Samuelsson 150 kronor.

I enlighet med vad sålunda anförts skulle för de sex befattningshavarna pensionsbeloppen komma att utgöra: för Melin 1,284 kronor, för Larsson 1,008 kronor, för Svanström 1,236 kronor, för Hallén 600 kronor, för K. V. Karlsson 1,488 kronor samt för Samuelsson 1,320 kronor.

I anledning av framställningen om beredande av pension åt trädgårdsmästaren Sven Gustaf Karlsson finge statskontoret framhålla, att ämbetsverket icke blivit övertygat om nödvändigheten av att redan nu bereda Karlsson pension, då han icke uppnått högre ålder än 53 år samt syntes vara frisk och arbetsför. Därest förutsättningar för pension likväl skulle anses vara för handen, finge statskontoret föreslå, att beloppet av pensionen måtte bestämmas med tillämpning av de nyss angivna beräkningsgrunderna. Enligt dessa grunder skulle Karlsson, med en antagen genomsnittslön under de fem sista budgetåren av 3,132 kronor, komma i åtnjutande av en pension av 1,521 kronor. Då emellertid Karlsson, därest han kvarstått i sin befattning intill 60-årsåldern, syntes hava kunnat räkna 30 tjänstår, torde sagda belopp böra undergå viss höjning. Statskontoret finge i sådant avseende såsom skälig pension föreslå ett belopp av 1,716 kronor.

Vad anginge förslaget om beredandet av pension åt sjuksköterskan Ida Amalia Nilsson Eliasson, vilken vore delaktig i statens pensionsanstalt, hade statskontoret med hänsyn till vad i ärendet anförts i fråga om Eliassons hälsotillstånd intet att erinra mot att Eliasson, därest fortsatt anställning icke skulle kunna beredas henne, vid avgången tilldelades ett årligt understöd av statsmedel med belopp, motsvarande oavkortad sjuksköterskepension från statens pensionsanstalt, beräknad efter ett pensionsunderlag av 1,560 kronor. Därvid syntes som villkor böra gälla, att Eliasson inbetalade den henne åvilande engångsavgiften, 538 kronor, till statens pensionsanstalt. Vidare syntes böra föreskrivas skyldighet för henne att å ifrågavarande understöd vid-

kännas avdrag för den pension, som framdeles kunde bliva henne tillerkänd från pensionsanstalten.

Föredragande *departementschefen* har anfört i huvudsak följande:

På grund av vad i ärendet förekommit ville departementschefen icke motsätta sig, att direktören Fryklund efter statens övertagande av ifrågavarande egendom överfördes å indragningsstat. Beträffande Fryklunds förmåner efter överförandet å indragningsstat kunde departementschefen väsentligen ansluta sig till statskontorets förslag. Utöver av statskontoret förordade bestämmelser syntes emellertid föreskrift böra meddelas om skyldighet för Fryklund att efter Kungl. Maj:ts prövning avstå lönen å indragningsstat eller del därav, i händelse han skulle vinna anställning i statens, riksdagens, landstings eller kommuns tjänst. Departementschefen förutsatte, att åtgärder komme att vidtagas för att, såvitt möjligt, bereda Fryklund dylik anställning.

På sätt i ärendet föreslagits borde Fryklund efter överförandet å indragningsstat bibehållas vid sin delaktighet i statens pensionsanstalt, därvid staten borde inträda såsom huvudman.

I fråga om övrig övertalig personal syntes intet vara att erinra emot att pension bereddes de sex först omförmälda anställningshavarna Melin, Larsson, Svanström, Hallén, Karl Viktor Karlsson och Samuelsson. Beträffande storleken av pensionerna åt dessa funne departementschefen sig kunna biträda statskontorets härutinnan framlagda förslag.

Med hänsyn till de betänkligheter, som av statskontoret anförts gentemot Hallstyrelsens förslag om pensionering av trädgårdsmästaren Sven Gustaf Karlsson, hade i samband med ärendets beredning inom finansdepartementet undersökts möjligheterna att bereda Karlsson sysselsättning efter skyddshemsrörelsens nedläggande. Med hänsyn till härvid vunna upplysningar ville departementschefen icke motsätta sig, att Karlsson berättigades att komma i åtnjutande av pension av statsmedel. Mot det av statskontoret i händelse av bifall till förslaget om Karlssons pensionering ifrågasatta pensionsbeloppet, 1,716 kronor, funne departementschefen icke anledning till erinran.

Hallutredningens förslag om pension åt sjuksköterskan Eliasson, vilket förslag tillstyrkts av samtliga hörda myndigheter, funne departementschefen sig ävenledes kunna biträda. I fråga om storleken av pensionen åt Eliasson finge departementschefen meddela, att enligt inhämtade upplysningar vederbörlig retroaktivavgift för höjning av pensionsunderlaget åt Eliasson till 1,560 kronor numera blivit inbetald till statens pensionsanstalt samt att av denna avgift Eliasson guldit den på henne belöpande andelen. I anledning härav syntes, på sätt statskontoret förutsatt, pension böra få av Eliasson åtnjutas med nämnda belopp. Pensionen borde i enlighet med statskontorets förslag tillkomma Eliasson alltifrån tidpunkten för statens övertagande av egendomen Hall samt bestämmas att utgå från elfte huvudtitelns anslag till diverse pensioner och understöd m. m., dock med iakttagande att å pensionen skulle verkställas avdrag för de pensionsförmåner, som framdeles kunde bliva Eliasson tillerkända från statens pensionsanstalt.

Beträffande statens övertagande av ansvaret för de pensioner och understöd, som av Hallstyrelsen tillförsäkrats vissa förutvarande befattningshavare vid Hall och efterlevande till dylika befattningshavare och vilka sammanlagt uppginge till 2,000 kronor för år, syntes anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. böra tagas i anspråk för gäldande av ifrågavarande belopp.

Vidkommande slutligen väckt fråga om pension av statsmedel åt förre läraren vid Hall J. E. Holméns änka Maria Elisabet Holmén, vilken av Hallstyrelsen medgivits rätt att efter mannens år 1937 timade frånfälle uppbära honom av styrelsen tillerkänd pension, ansåge sig departementschefen med hänsyn till föreliggande ömmande omständigheter böra tillstyrka, att änkefru Holmén efter statens övertagande av egendomen Hall i form av pension erhöle bidrag av statsmedel till sitt uppehälle under återstående livstiden. Beloppet av denna pension syntes böra bestämmas till 700 kronor för år, varå dyrtidstillägg icke borde få åtnjutas.

Utskottet.

Det i förevarande proposition väckta förslaget avser, att staten skulle iklåda sig vissa förpliktelser mot den vid åkerbrukskolonien Hall anställda personal, som kommer att bli övertalig i samband med statens övertagande av nämnda egendom. Sålunda skulle till en början den nuvarande direktören å Hall Olof Fryklund överföras å indragningsstat utan tjänstgöringskyldighet med rätt för honom att åtnjuta lön till det belopp, varmed statsbidrag till avlöningen för närvarande utgår, eller 7,140 kronor jämte dyrtidstillägg enligt de för befattningshavare vid nyreglerade verk med lön å indragningsstat utan tjänstgöringskyldighet gällande grunder. Härvid skulle dock skyldighet gälla för honom att efter Kungl. Maj:ts prövning avstå lönen eller del därav, i händelse han skulle vinna anställning i statens, riksdagens, landstings eller kommuns tjänst. Mot förslaget i denna del har utskottet icke något att erinra. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet, att Fryklund efter överförandet å indragningsstat bibehålles vid sin nuvarande delaktighet i statens pensionsanstalt, varvid staten bör inträda såsom huvudman.

Enligt förslaget skulle vidare pension beredas följande anställningshavare vid åkerbrukskolonien, nämligen jordbruksförmannen R. J. S. Melin, gårdsnicksaren J. H. Larsson, chauffören och stalldrängen K. Svanström, sömmerskan Aina Susanna Hallén, förmannen K. V. Karlsson, skomakarförmannen K. E. E. Samuelsson och trädgårdsmästaren Sven Gustaf Karlsson. Med hänsyn till de skäl, som åberopats till stöd för förslaget i denna del, vill utskottet tillstyrka, att ifrågavarande anställningshavare beredas årliga pensioner med i propositionen angivna belopp. Likaså biträder utskottet det i propositionen väckta förslaget om beredande åt sjuksköterskan Ida Amalia Eliasson av en årlig pension av 1,560 kronor, med skyldighet för henne att å pensionen vidkännas avdrag för den pension, som framdeles kan bli henne tillerkänd från statens pensionsanstalt.

Vad slutligen angår förslaget om statens övertagande av vissa utav Hallstyrelsen beviljade pensioner och understöd å tillhopa 2,000 kronor för år ävensom angående pension av statsmedel med 700 kronor om året till förre läraren vid Hall Johan Emil Holméns änka Maria Elisabet Holmén, född Eriksson, har utskottet icke någon erinran att däremot framställa. Utskottet tillstyrker således, att anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. tages i anspråk för bestridande av ifrågavarande pensioner och understöd, å vilka dyrtidstillägg ej skulle utgå.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Stockholm den 25 maj 1939.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerberg*, *Friggerdker*, *Holmström**, *Nilsson* i *Möln-dal**, *Swarling* och *Lindbärg**;

från andra kammaren: herrar *Holmgren**, *Lovén*, *Paulsen**, *Andersson* i *Falkenberg**, *K. A. Westman*, *Gustavson* i *Västerås*, *Osberg** och *Svedman*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.